

УДК 378.147+37.046.14:811.111

*О. І. Прокопенко**(Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка)*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ В ПОЗАКЛАСНУ РОБОТУ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті розглядається проблема використання англомовних пісень до свят як виду позакласного проекту для учнів основної школи; висвітлено організаційно-педагогічні особливості застосування та впровадження проектної методики в позакласній роботі з англійської мови, подано методичні рекомендації щодо організації такої роботи; проведено аналіз вікових особливостей підлітків; уточнено поняття «позакласний проект»; представлена загальна характеристика англомовних пісень як ефективно-го засобу ознайомлення учнів із культурою, традиціями та звичаями англомовних країн.

Ключові слова: англомовна пісня, позакласний проект, вікові особливості підлітків, основна школа, проектна методика.

У Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті зазначено, що система освіти має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів та потреб, сучасного світогляду, навичок самостійного наукового пізнання, оволодіння засобами практичної та пізнавальної діяльності. Ці завдання реалізуються в школі під час вивчення учнями різних предметів, зокрема, англійської мови (АМ). Оскільки активізувати пізнавальну діяльність школярів лише на уроках є неможливим, необхідно всіляко підтримувати їх активність у позакласній роботі (ПЗР) та скеровувати на поглиблене вивчення АМ.

Згідно з сучасними нормативними документами з іноземної мови («Державним освітнім стандартом», «Програмою з англійської мови для 2-12 класів»), навчання іноземних мов розглядається як процес особистісного розвитку учнів у контексті діалогу культур. Основними засадами навчання є комунікативна спрямованість та творчість кожного окремого учня. Ці засади реалізуються саме в основній школі, де формуються фонетичні, граматичні, лексичні, орфографічні навички та уміння в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмі).

Відомо, що врахування психологічних особливостей учнів основної школи – необхідна передумова успішного вибору відповідних форм ПЗР із англійської мови, визначення змісту цих форм, організації та проведення. Як свідчить аналіз шкільної практики, інформаційне навантаження школярів із іноземної мови досить велике, що спричиняє зниження в учнів пізнавального інтересу, пасивність під час навчання. У той же час ефективність навчального процесу значною мірою залежить від активності школярів під час сприймання і засвоєння матеріалу: від напруженої роботи їх уяви, пам'яті, мислення, інтересу до предметів і явищ, які вивчаються. Вчитель уже практично перестає бути основним джерелом інформації, але натомість зростає його роль в активізації пізнавальної діяльності учнів.

Вивчення вікових особливостей підлітків вітчизняними та зарубіжними психологами [2; 3; 7] доводить, що проектна діяльність є найбільш органічною по відношенню до психолого-педагогічних особливостей даного віку. Обсяг засвоєних знань, навичок та умінь, досвід пізнавальної діяльності учнів цього вікового періоду є достатніми для збільшення рівня самостійності на етапі реалізації проекту. Така робота виконується на автентичних матеріалах, зокрема, на англомовних піснях, а також містить ґрунтовний аналіз накопиченого фактичного матеріалу. Виконуючи таку роботу, учні демонструють вміння здійснювати правильне узагальнення зібраної інформації, групувати дані, робити їх аналіз, обґрунтувати висновки та пропозиції [5, с. 6].

В учнів основної школи (8-9 класи) розвиток інтелекту тісно пов'язаний із розвитком творчих здібностей, які передбачають не лише засвоєння інформації, а й вплив інтелектуальної ініціативи та створення чогось нового. Мистецтво вчителя, насамперед, у тому, щоб своєчасно розпізнати переважаючу сферу творчого напряму учня та стимулювати її розвиток у бажаному напрямку. Створення відповідних умов та спеціальна організація навчання (в тому числі, використання автентичних текстів англомовних пісень до свят) стимулюють розвиток абстрактного мислення. Учні характеризуються допитливістю, стійким змістовим інтересом до діяльності, до всього цікавого, значного. Нерідко помітно прагнення підлітка знати все ґрунтовно, вміти робити по-справжньому і вирішувати питання самостійно. У міру своїх фізіологічних особливостей ці учні більш тяжіють до старшокласників, у них починають формуватися професійні інтереси та диференційоване відношення до навчальних предметів: до «потрібних», «цікавих» – з одного боку, і «непотрібних», «неважливих» – з іншого. До «неважливих» підлітки відносять предмети гуманітарного циклу, особливо АМ, що вимагає всебічного розгляду, вдосконалення та зацікавлення ними.

Одним із ефективних способів організації навчання АМ в основній школі для створення високого рівня мотивації та формування комунікативної компетенції, на нашу думку, є використання англомовних пісень до свят. Ідея використання засобів емоційного впливу на учнів (пісень, музики) в навчанні іноземної мови завжди привертала увагу науковців-дослідників та вчителів-практиків [6; 11; 16; 17] з огляду на навчальний, освітній, розвивальний і виховний потенціал автентичного пісенного матеріалу, а також його мотиваційний й емоційний вплив на особистісно-діяльнісний розвиток школяра будь-якого ступеня навчання. Тому **метою цієї статті** є розкриття організаційно-педагогічних особливостей застосування та впровадження проектно-методики в позакласній роботі з учнями основної школи.

Перед вчителем постає проблема вмотивування учнів до вивчення англійської мови. Ознайомившись з досвідом вчителів у використанні технічних засобів навчання та емпірично дослідивши зазначену проблему, ми зробили висновок, що засобом мотивації до вивчення АМ може стати англомовна пісня. Використання англомовних пісень у ПЗР з англійської мови в основній школі має наступні переваги: емоційна насиченість навчальної діяльності школярів; урізноманітнення та зміна темпу її проведення; забезпечення практики аудіювання; формування естетичного смаку школярів та залучення їх до культури англомовних країн; збагачення учнів новою мовною та позамовною інформацією (у англомовних піснях зустрічаються вже знайомі для учнів слова, але у новому контекстуальному оточенні, більш близькому до повсякденного вжитку, що підвищує інтерес учнів основної школи до вивчення англійської мови) [1, с. 86]; створення сприятливої атмосфери на уроці та у позаурочний час, яка характерна для англомовних країн [7, с. 41-42].

Великий потенціал мають автентичні англійські пісні у соціокультурному розвитку та навчанні говоріння школярів. Комплексне рішення практичних, навчальних, виховних, а, насамперед, освітніх цілей, можливе лише завдяки впливу не тільки на свідомість, але й на емоції учнів. Одним з ефективних способів впливу на емоційну сферу людської свідомості є музика, що засвідчує доцільність використання англомовних пісень у навчально-виховному процесі з АМ. Зважаючи на те, що всі підлітки намагаються бути сучасними, цікавляться молодіжною культурою та залюбки слухають музику зрозуміло, такий засіб як англомовна пісня є доречним для створення мотивації в учнів та навчання їх говоріння АМ. Обравши пісню, вчитель, через висвітлену в ній проблему, може провести виховну та загальноосвітню бесіду, що допоможе учням у формуванні власного світогляду.

Оскільки кількість годин, відведених навчальною програмою для вивчення АМ у школі, обмежена, одне із завдань вчителя – використання таких методів роботи та засобів навчання, які були б доцільними саме в позаурочний час. Тобто постає питання про інтенсифікацію навчально-виховного процесу та пошуку цікавих технологій організації позакласної роботи англійською мовою з учнями основної школи.

Проаналізувавши досвід роботи вчителів [4; 5; 15], ми дійшли висновку про доцільність активного впровадження у навчально-виховний процес розучування та презентація англомовних пісень до свят у вигляді проектів, що сприяє розширенню словникового запасу учнів, сприйняттю й оволодінню мелодикою АМ, засвоєнню лексико-граматичного матеріалу, розвитку навичок аудіювання. Позакласна робота, організована за допомогою англомовних пісень-проектів, викликає інтерес, позитивні емоції, радість, виступає чинником релаксації, сприяє розвитку здібностей учнів і робить навчання доступним і бажаним. Створення такого позакласного проекту учнями основної школи є однією з форм підсумкового контролю англомовної підготовки у школі.

На сучасному етапі навчання у середніх школах велика увага приділяється самостійній роботі учнів у процесі набуття ними знань та пошуку раціональних шляхів її організації та удосконаленню. Позакласний проект, як самостійна діяльність школярів, що здійснюється під гнучким керівництвом вчителя, орієнтована на інтереси учнів та передбачає вирішення ними певної проблеми і спрямована на створення виокремленого кінцевого продукту у позаурочний час. У процесі роботи над позакласним проектом кожен учень має визначитися з певними обов'язками, які йому необхідно буде виконувати для поставленої перед класом, групою чи окремим учасником мети. Усім знайдеться робота: більш підготовлені учні зроблять необхідний переклад, запишуть слова пісні, підготують ребуси, кросворди тощо, а слабші учні із задоволенням художньо оформлять проекти, підберуть дизайн, фотографії, проведуть зйомки кліпів, фільмів, знайдуть цікавий додатковий матеріал тощо.

Ми ж пропонуємо створення пісень-проектів до різдвяних та новорічних свят. Напередодні Нового року всі вчителі АМ планують знайомити учнів із традиціями святкування Різдва в англомовних країнах. Традиційною музичною візиткою цього свята є загальновідома пісня «Jingle Bells». Водночас музична скарбниця англомовних пісень уміщує велику кількість інших різдвяних пісень, серед яких учитель може обрати будь-яку пісню (як за власним уподобанням, так і за бажанням учнів). Наприклад, “Winter Wonderland”, “Oh, Christmas Tree”, “12 Days of Christmas”, “White Christmas”, “Santa Claus is coming to town”, “We Wish a Merry Christmas”, “Here Comes Santa Claus”, “Frosty the Snow Man” etc. Сьогодні в мережі Інтернет можна знайти багато варіантів та зразків виконання цих та інших пісень, а також представлені презентації пісень-проектів у кольорі, з ілюстраціями мультперсонажів, зі словами та без слів [14].

Для ознайомлення учнів 8-9 класів, а також старшокласників, із піснями до свят [13] пропонуємо створити презентацію пісні у вигляді статичних кольорових різдвяних ілюстрацій та фотографій співака з побажаннями щасливого Різдва. Ми пропонуємо такий алгоритм роботи з піснею в основній школі: на уроці, на етапі фонетичної зарядки або після уроків на позакласному занятті учні слухають пісню (презентація демонструється на мультимедійну дошку); вдома – самостійно розучують слова. Однак, зважаючи на переважно високий рівень сформованості (для 8-9 класів) у них інформаційно-комунікаційної компетенції, можна запропонувати учням розробити власні презентації (пісень Елвіса Преслі, різдвяних пісень тощо) для конкурсу на найкращу мультимедійну презентацію англомовних пісень.

На *підготовчому етапі* учні разом з вчителем обирають тему проекту. Тематика позакласних проектів може бути різноманітною: вона залежить від навчальної програми, віку, оточення, інтересів, досвіду, рівня підготовки, потреб та очікувань учнів. Враховуючи цілі, робота над цим типом проекту може тривати день, тиждень, місяць чи навіть довше. Як правило, чим більша група учнів задіяна в проекті, тим довший термін виконання роботи. Формуються міні-групи учнів (3-5 осіб, залежно від їх кількості у класі), учасники обговорюють свої обов'язки, які їм необхідно буде виконувати для поставленої мети; визначають формат очікуваного кінцевого продукту (усна презентація з використанням необхідної наочності чи презентація у Power Point), термін та критерії оцінювання; обговорюють шляхи та джерела пошуку інформації.

На *виконавчому етапі* учні збирають потрібну інформацію (тексти пісень, діалоги, інтерв'ю), обговорюють одержану інформацію у групах, готують проміжні усні та письмові звіти з роботи над проектом, письмово оформлюють проект та добирають ілюстрацій тощо).

На *презентаційному етапі* учні представляють результати проектної роботи.

На *підсумковому етапі* вчитель обговорює з учнями й обов'язково дізнається, чи сподобалося їм працювати на задану тему, що цікавого та нового вони вивчили, які завдання виявилися більш корисними.

Представимо короткий опис позакласного проекту «Англомовні пісні до свят».

Рівень володіння англійською: середній (A2)

Вік учасників проекту: 13—15 років.

Тип проекту: за домінуючим видом діяльності – організаційно-ігровий; за структурою – простий; за тривалістю – довгостроковий; за кількістю учасників – груповий; за часом проведення – позакласний.

Цілі: освітня мета: пробудити пізнавальний інтерес учнів до англомовних пісень; популяризувати позакласну роботу з англійської мови, поглиблювати знання учнів про творчість англомовних виконавців та їхні пісні.

Виховна мета: виховувати любов до прекрасного засобами пісні; формувати в учнів ціннісні духовні орієнтири, виховувати інтерес, повагу і толерантність до культури англомовних країн, формувати поведінку учнів у типових ситуаціях усного спілкування.

Практична мета: розвивати вміння монологічного та діалогічного мовлення, зокрема висловлювати свої думки стосовно інформації, одержаної з прочитаного та прослуханого тексту.

Розвивальна мета: розвивати критичне мислення та креативне мовлення учнів; формувати гармонійно розвинену особистість, готову до співпраці в полікультурному соціумі, формувати навички ефективної групової роботи, розвивати уміння вчитися працювати з додатковою літературою.

Очікуваний результат проекту (кінцевий продукт): презентація пісень у вигляді статичних кольорових різдвяних ілюстрацій та фотографій співака з побажаннями щасливого Різдва та Нового року, що складається з групової роботи.

Коротко прокоментуємо етапи роботи над позакласним проектом «Англомовні пісні до свят».

I. Підготовчий етап. Стимуляція інтересу учнів до проекту. Учитель проводить бесіду та опитування учнів про їх ставлення до англомовних пісень до свят (просить назвати імена виконавців англійських пісень до різдвяних свят, улюбленого виконавця та пісню).

Фронтальне обговорення проблеми. Учитель пропонує учням подумати, якою може бути презентація, які матеріали краще використати і де їх знайти, висловлює ідеї щодо оформлення презентації. Учитель записує всі пропозиції та ідеї, допомагає правильно їх сформулювати та демонструє приклад. Учні записують пропозиції на дошці та обговорюються їх по черзі, визначають кінцевий продукт, розподіляються на групи по 3-5 осіб.

Визначення структури проекту. У нашому випадку кінцевий результат проекту — це комп'ютерна презентація, що складається з декількох фрагментів англомовних пісень до різдвяних свят (відповідно до кількості груп). Остаточо визначається, з яких обов'язкових частин складатиметься робота. Додаткові частини учні виділяють самостійно. Обов'язкові частини індивідуальної роботи: ілюстрації тематичних малюнків, музичний супровід (фонограма тощо); фото виконавців; додаткові частини (на вибір учня).

Учні у складі групи планують свою роботу: 1) вирішують, як буде називатися їхня презентація; 2) скільки ілюстрацій та в якому порядку їх організувати; 3) планують роботу; 4) роблять макет; 5) розподіляють обов'язки; 6) визначають, що необхідно для оформлення проекту та класної кімнати, актового залу (альбомні аркуші, кольоровий папір, олівці, фломастери, фарби, кольорові олівці, клей, ножиці, аркуші A1 або шпалери тощо); 7) узгоджують плани груп. Учитель знайомить учнів з критеріями оцінювання.

II. Виконавчий етап. Аналіз зібраного матеріалу: учні показують дібрані портрети англійських виконавців, тексти пісень, малюнки та ілюстрації (“Winter Wonderland”, “Oh, Christmas Tree”, “12 Days of Christmas”, “White Christmas”, “Santa Claus is coming to town”, “We Wish a Merry Christmas”, “Here Comes Santa Claus”, “Frosty the Snow Man” etc) [13; 14].

Розповідь про самого виконавця, а потім представлення фрагментів пісень у його виконанні. Учні називають ім'я виконавця, як він виглядає, біографічні дані та його творчий доробок. Школярі готують слайди та ефективне музичне оформлення, створюють комп'ютерні презентації, демонструють володіння мовним та мовленнєвим матеріалом, набутим у попередні роки на уроках з англійської мови.

Ознайомлення з роботами учасників групи, узгодження індивідуальної роботи, допомога у виправленні помилок. Учитель надає консультації, відповідає на запитання учнів, допомагає уникнути помилок, коригує і координує роботу учнів, заохочує їх до спільної роботи, виявляє труднощі й допомагає їх подолати, відстежує роботу за проектом. Створення остаточного варіанта та його оформлення. Учні в групах створюють остаточний варіант комп'ютерної презентації.

III. Презентаційний етап. Обговорення та оформлення класної кімнати чи актового залу. Учні добирають музику, готують костюми, розповіді; вирішують, як краще розмістити та презентувати роботи, визначають послідовність виступів. Кожна група презентує свою частину проекту під час позакласної роботи з англійської мови у кінці чверті.

IV. Підсумковий етап. Обговорення презентацій: учитель разом з учнями обговорює, що саме сподобалось учням у цьому проекті, що вийшло найкраще, які труднощі виникали, як учні їх долали та оцінює роботи учнів.

Таким чином, застосування проектною методикою у позакласній роботі з АМ в основній школі дає можливість познайомити учнів ближче з культурою, традиціями та звичаями англійських країн. Англійська пісня є справжнім засобом естетичного виховання учнів, формує в них колективізм та інші високі морально-естетичні якості, регулює міжособистісні стосунки у групі, а також реалізує принцип двоплановості навчання, в результаті чого засвоєння англійського матеріалу проходить більш ефективно. Перспективи подальших наукових досліджень ми вбачаємо у експериментальній перевірці ефективності проектною методикою з англійської мови в основній школі.

Список літератури:

1. **Бігич О.Б.** Особистісно-діяльнісний розвиток молодшого школяра на уроці іноземної мови: [монографія] / Оксана Борисівна Бігич. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2010. – 138 с.
2. **Вікова** та педагогічна психологія: навч. посіб. / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська та ін.]. – К.: Каравела, 2006. – 344 с.
3. **Виготський Л.С.** Вибрані психологічні дослідження / Виготський Л. С. – М., 1979. – 575 с.
4. **Голубев А.П.** Песня в курсе английского языка: тексты, переводы, упражнения, ноты: уч. пособ. / А. П. Голубев, И. Б. Смирнова. – М.: Изд. центр «Академия», 2003. – 304 с.
5. **Гапонова С.В.** Використання пісень для навчання іноземної мови у початковій школі / С. В. Гапонова // Іноземні мови. – 2005. – №3. – С. 42-43.
6. **Зимняя И.А.** Педагогическая психология: учебник для вузов [изд. второе, доп., испр. и перераб.]. / И. А. Зимняя. – М.: Логос, 2001. – 384 с.
7. **Максименко С.Д.** Основи генетичної психології: [навч. посібник] / С. Д. Максименко. – К.: НПП «Перспектива», 2004. – 345 с.
8. **Палаева Л.И.** Использование метода проектов на среднем этапе обучения иностранного языка в общеобразовательной школе: (на материале англ. языка): автореф. дис. ... на соискание науч. степени канд. пед. наук.: 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / Л. И. Палаева. – М., 2005. – 20 с.

9. **Петько Л.В.** Работа над піснюю в курсі вивчення англійської мови як один із засобів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей / Л. В. Петько // Іноземні мови. – 2011. – №1. – С. 44-47.

10. **Реймер Р.В.** Использование песни на уроках немецкого языка / Р. В. Реймер // Иностранные языки в школе. – 2007. – №2. – С. 40-44.

11. **Developing** Speech Habits with the Help of Songs: English Teaching Forum / N. Orlova. – July, 1997. – P. 41-42.

12. **Elvis Presley.** Here comes Santa Claus. – Режим доступу – <http://www.youtube.com/watch?v=UNy2AewxIYo>.

13. **Here** comes Santa Claus. – Режим доступу – <http://www.youtube.com/watch?v=yAbnX9GW4J4&feature=related>.

14. **Maksimov I.** Listen to the songs and improve your English. / I. Maksimov. – К: ВК «Зірка», 2002. – 93 с.

15. **Murphey T.** Music and Song. / T. Murphey. – Oxford., 1992. – 24 p.

16. **Traverso P.** From Rhymes to Limericks / P. Traverso // Іноземні мови. – 2003. – №2. – С. 42-43.

О.И. Прокопенко

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДА В ВНЕКЛАССНУЮ РАБОТУ УЧЕНИКОВ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ

В статье рассматривается проблема использования англоязычных песен к праздникам как вида внеклассного проекта для учеников основной школы; освещены организационно-педагогические особенности использования и внедрения проектной методики во внеклассную работу по английскому языку, поданы методические рекомендации по организации такой работы; проведен анализ возрастных особенностей подростков; уточнено понятие «внеклассный проект»; представлена общая характеристика англоязычных песен как эффективного средства ознакомления учащихся с культурой, традициями и обычаями англоязычных стран.

Ключевые слова: англоязычная песня, внеклассный проект, возрастные особенности подростков, основная школа, проектная методика.

О.И. Prokopenko

ORGANIZATION AND PEDAGOGICAL PECULIARITIES OF INTRODUCTION OF EXTRA-CURRICULAR PROJECT IN OUT-OF SCHOOL WORK OF SECONDARY SCHOOL

The aspects of using English songs as a type of extra-curricular project among pupils of basic school are outlined; organizing and pedagogical peculiarities of using and providing project work in English extra-curricular activities are shown; the method guide is given; age characteristics of teenagers are analyzed; the term “extra-curricular project” is clarified; general characteristics of English songs as an effective means of introduction with culture, traditions and customs of English speaking countries.

Key words: English songs, extra-curricular project, age characteristics of teenagers, basic school, project work.